

Paragoge¹

Mellersta hamnen i Malmö är belägen utanför vallgravarna som omringar den kärna som anses vara stadens historiska. Som ekonomisk motor för Malmös finansiella expansion och utveckling under 1800- och 1900-talen är och har den dock varit av central betydelse.

Matti Sumaris ***Cementa & Toyota – A Fable of Two Sisters*** är en essäfilm om två plats-specifika skulpturer, systrarna Cementa och Toyota, som befinner sig i just Mellersta Hamnen, på en bortglömd ödestrand av utfyllnadsmark bland inhägnade industritomter i hamnområdets utkant. Stranden är den sista remsan av offentlig mark utanför Toyotas depå för nya fordon, överblickad av Cementas kolossala cementsilos. Filmens handling förs framåt genom en dialog mellan de två systrarna, den ena gjuten i betong och den andra i HDPE-plast. Material samlat från omgivningen. På denna konstgjorda plats betraktar de sin miljö, reflekterar över sina livsvillkor, vagt medvetna om både sin egen och omgivningens artificiella natur. Sumaris film visas på Skånes konstförening tillsammans med skulpturerna ***Drifter*** som även fungerar som sittplats, ***Biofoul*** som bjuder besökarna på hamnområdets äpplen och skulpturserien ***Residuals / Age of Shiny***: muterade släktingar till Cementa och Toyota, amalgama föreningar av material med syntetiskt ursprung.

Öster om Mellersta Hamnen, förbi järnvägsspår och en golfbana i det gamla industriområdet Valdemarsro, ligger Brevduveklubben Fram och Malmö Brevduveklubb. Sammanlagt finns här 38 stycken stugor med duvslag som kan innehålla upp till 300 duvor och som tävlar mellan maj och augusti. Klubben drivs av entusiaster som i många fall har gått i pension. På andra platser i Malmö har brevduveklubbar försvunnit till förmån för odlingslotter, men klubben i Valdemarsro får fortfarande plats. Petter Dahlström Perssons skulpturala installation ***Tidens budbärare*** tar sin utgångspunkt i den säregna arkitektur som präglar duvklubbarna på Valdemarsro. En arkitektur som vuxit fram utifrån duvornas levnadsvanor och behov. De trähus som klubbarna består av har spridits organiskt över området, utan någon övergripande plan. Verken i utställningen har vuxit fram på ett liknande sätt under året och bildar i sin helhet ett fotografiskt och ett skulpturalt utsnitt av platsen.

1800-talets revolutionerande medier kan alla betraktas som verktyg för *skrivande*, kameran skrev ljus, telegrafens skrev över rum, cinematografen skrev rörelse och fonografen skrev ljud. Till denna typ av skrivande i betydelsen (mass)kommunikation var brevduvan en föregångare. Brevduvans meddelanden var också primärt skrivna, transporterande över distanser och områden som var svåra eller tidsödande för människor att röra sig över. Inte minst i krigstider då brevduvan transporterade meddelanden över hav och land, från krigshärjade områden tillbaka sina duvslag. Duvpostverksamheten avtog i samband med att telegrafens populariserades för att tillslut helt övergå i ett sport- och fritidsintresse.

¹ Paragoge är en term för en bokstav eller en stavelse som läggs till ett ord genom "naturlig" språkanvändning, eller på grund av grammatiska regler. Som i användningen av spontana språkljud som fått lexikal betydelse, som engelskans "among-st" (tidigare among). Från grekiskan *para* – längs med och *agōgē* – att bära.

Dahlström Persson intresserar sig i sitt projekt för det faktum att fotografiska tekniker, liksom andra metoder för att kommunicera snabbt och effektivt över långa avstånd utvecklades i takt med att intresset för brevduvan minskade. Han menar själv att: ”I samma teknologiska revolution som telegrafen och telefonen tillhör, trädde fotografiet in och med den fotografiska linsens observerande öga fångar jag nu brevduvornas hem som de ser ut idag.”

*

Malmös sätt att växa kan på många sätt, om än på inget sätt enbart, beskrivas med det engelska ordet *sprawl* (ung utbredning/tillväxt), en term som fått stor spridning också för att beskriva kulturella fenomen. *Sprawl* är ett begrepp för en urban utveckling som sker utan hänsyn till centrumbildningar och utan hänsyn till ytterområdena relation till ett centrum. Om Europeiska städernas stadsbild koncentrerats kring ett kulturellt, socialt och finansiellt centrum, så är de städer som *sprawl*ar snarare uppbyggda kring flera noder av lika värde. Los Angeles, men även andra amerikanska städer beroende av bilismen, är exempel på detta. Det *sprawl*ande som förekommer i Malmö är idag exempelvis knutet till utvidgningen av platser för konsumtion, utanför staden eller i stadens utkanter. Så är fallet med köpcentret Emporia i den nya stadsdelen Hyllie, mellan stadens centrum och öresundsbronns fäste. Kulturgeografen Guy Baeten har beskrivit utbyggnaden i Hyllie som ett försök att etablera ett logistiskt centrum som binder samman köpstarka grupper i Malmö- och Köpenhamnområdet.² Ett exempel på hur en *sprawl*ande stad växer och utvecklas efter privilegierade gruppers behov och rörelser.

Sprawl är ett omtvistat begrepp, laddat med negativa föreställningar om ojämlik geografisk utveckling, såväl som positiva föreställningar om dynamisk expansion och urbanism. Som kulturteoretisk term är ordet inte mindre debatterat. *Sprawl* har bland annat kommit att symbolisera en viss typ av poesi. En poesi som inte byggs kring en begreppslig kärna, en enhetlig mening, utan istället förhåller sig till språk som en konstruktion av samtida betydelser, och olika tolkningar. Poesin blir med detta sätt att se till ett material, till byggstenar där författarens intentioner, eller vedertagna tolkningsmetoder, får ge vika till förmån för texten som en del av ett mer neutralt betydelsebärande nätverk. Poeten och arkitekten Lars Mikael Raattamaa har exempelvis använt sig av begreppet som metod för sin arkitektur likväl som för sin poesi. Som i boken *mallamerik, mallammer, malameri, mallame, amerik, mallameka, merrikka* (titeln består av olika anagram på världens största köpcentrum Mall of America), som återkommande låter språket (ofta i utläggningar om språket) breda ut sig i långa monologer, lika oplanerade som de platser som refereras till i texten. Som under rubriken ”Alternativsamhällen”: ”det finns inget före språket men det

² Guy Baeten, “Normalising Neoliberal Planning: The Case of Malmö, Sweden”, i: *The GeoJournal Library: Contradictions of Neoliberal Planning Cities, Policies, and Politics*, ed., Guy Baeten och Tuna Taşan-Kok, Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer, 2002.

finns språkblivande /---/ i den första backen finns en kinarestaurang i den andra en godisfabrik och i den tredje backen ligger det ett ålderdomshem, det blir bra så”.³

Det som tas fasta på i en positiv inställning till sprawl-begreppet är alltså dess förmåga att ringa in en utveckling med mindre hierarkier mellan mening och icke-mening, det värdefulla och det värdelösa.

Konstvetaren Milou Allerholm beskriver i en essä i tidskriften OEI rörelser i konstens utveckling under 1960- och 1970-talen, som på många sätt kan liknas vid sprawlandets kvaliteter: ”Inom dansen ersattes den disciplinerade klassiska exercisen med vardagens eller den oskolade kroppens rörelser, inom konsten öppnades fältet upp för de mest ordinära fenomen”.⁴ Allerholms fokus i texten är annars ett specifikt verk, *The Aerial Kit tog – Bland människor emellan 1809-1989* som producerades av kollektivet Vavd Editions (Peter Andersson, Måns Wrangle, Pål Wrangle och Lars Svensson).

The Aerial Kit bestod av insamlade berättelser från och om erfarenheter av flygning, flygförsök och andra luftrelaterade äventyr. Verket tog formen av en låda, ett gult bankfack, i vilket berättelserna samlades. I programförklaringen till verket menade gruppen att ””*The Aerial Kit* kan läsas som ett stycke alternativ historia om hur människor i, och utanför upplysningens projekt, försökt tillfredsställa sina i vardaglig mening existentiella behov.”⁵ I boxen kunde man bland annat läsa om lantbrukaren Martin Swingberg som byggde en landningsbana utanför sin gård, för att kunna ”ta emot besök från ovan”.

The Aerial Kit tar – mer än konceptkonsten generellt sett gjorde enligt Allerholm – sin utgångspunkt i ett specifikt avgränsat ämne. Det är intressant att notera att detta avgränsade ämne berörde perifera företeelser, hobbyverksamheter, och kvasivetenskapliga projekt. Allerholm skriver att i en tid av politisk och estetisk dekonstruktion, så tycktes *The Aerial Kit* ”snarare bygga på ett genuint intresse för berättande, dessutom med en slags etnografisk vinkel och ett närmast fetischistiskt förhållande till konstobjektet.”⁶

*

Cementa & Toyota – A Fable of Two Sisters och *Tidens budbärare* berättar om hur två av Malmös ytterområden, inrymmer en betydelse som är både social och ekonomisk. De förhåller sig till en stads organiska utvidgning, en slags sprawl som står i kontrast mot stadens mer finansiellt styrda expansion. De två projekten kastar också, likt *The Aerial Kit*, en nyfiken och undersökande blick på dessa områden och de aktiviteter som tar plats där.

³ Lars Mikael Raatamaa, *mallamerik, mallammer, malameri, mallame, amerik, mallameka, merrikka*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2008, s. 81-82.

⁴ Milou Allerholm, ”The Aerial Kit: Bland människor emellan 1809-1989”, i *OEI* nr 52, 2011.

⁵ Allerholm, ”The Aerial Kit: Bland människor emellan 1809-1989”, 2011, s. 373.

⁶ Allerholm, ”The Aerial Kit: Bland människor emellan 1809-1989”, 2011, s. 375.

Det går att göra fler jämförelser: de två projekten har också det gemensamt att de anlägger ett utom-mänskligt perspektiv på sina studieobjekt.

Sumaris muterade plast- och cementprotagonister, bosatta på en sten i östersjön, för tankarna till havsväsen som verkar vaka över mellersta hamnen likt samtida poseidons, eller likt galjonsfigurer (som sedan antiken använts för att skydda fartyg och deras besättningar).

Havets mytologiska figurer är faktiskt redan innan *Cementa & Toyota – A Fable of Two Sisters* gjorda till konst i Malmöområdet. 1944 gjorde konstnären Edward Dahlskog en fresk till tåg färjan Malmöhus.⁷ Fresken var en slags version av *Venus födelse*, renässansmålningen av Sandro Botticelli. *Venus födelse* har beskrivits som en slags nyckelmålning i humanismens idéhistoria, och Venus framträder i målningen, liksom i Dahlskogs fresk, som född ur havet, för att till människorna bringa såväl världslig som gudomlig skönhet.

Hos Dahlström Persson står djuren i centrum. Svenska brevduveförbundet har ca 250 medlemmar och sporten har anhängare över hela världen. Brevduvan är naturligtvis bara ett av många djur som haft stor betydelse för människans utveckling. Med historikern Donna Haraway går det att betrakta dessa relationer mellan människa och djur som värdeskapande nätverk, som inte bara, placerar människan jämte djurs behov, viljor och påverkan, utan som också lägger tyngdpunkt vid just mötet mellan olika organismer: det är i ett sådant möte som ekologiska, ekonomiska och sociala system skapas. Detta blir tydligt inte minst i den arkitektur som präglar brevduveklubbarna på Valdemarsro.

Denna tyngdpunkt på “mötet mellan” kan med fördel utvidgas till att inte bara gälla mötet mellan djur och människor utan även fantasiväsen, som får och har fått livsrum i konsten, och som även bebor Mellersta hamnen i Malmö.

Hans Carlsson och Sebastian Dahlqvist

⁷ Målningen finns idag att beskåda på Teknikens och sjöfartens hus, Malmö Museer. Inte långt från mellersta hamnen.

Matti Sumari

Cementa & Toyota – A Fable of Two Sisters, HD video med ljud, 08.51 min, 2016

Drifter, puts, stötdämpare av plast, trä, 2017

Biofoul, plast, äpplen från Mellersta Hamnen, 2017

Residuals / Age of Shiny, betong, plast, mässing, sten, 2016-2017

Matti Sumari arbetar med video, skulptur och installation. Hans installationer för tankarna till ad-hoc-arkitektur och består ofta av upphittade eller lättillgängliga material. Ibland tar hans verk formen av skulpturer som är intagliga eller beboeliga, eller direkt funktionella (till exempel anpassade för växtodling eller teträckande). Sumaris skulpturer kan liknas vid modeller för ett liv i en u- eller dys-topisk sam- eller framtid. Hans videoverk anspelar på samma visuella landskap, inte minst i *Cementa & Toyota – A Fable of Two Sisters*, genom att verka genreöverskridande och gränsa mot science-fiction eller fantasy.

Sumari är utbildad på Konsthögskolan i Umeå och har medverkat i gruppställningar på bland annat Fondazione Antonio Ratti, Como, Italien, 2016, och Kunsthall Charlottenborg, Köpenhamn, Danmark, 2015. Han är född 1987 i Helsingfors och bor och arbetar i Malmö.

Petter Dahlström Persson

Tidens budbärare, Fotografi, blandteknik, 2017

Lost pigeons, Cyanotopi, 2016

Petter Dahlström Perssons tar i sitt arbete ofta fotografins möjligheter, begränsningar och historia som sin utgångspunkt. Han har bland annat utforskat den tidiga fotografiska metoden Cyanotopi som kräver solljus för att exponera bilder som får en djupt blå ton.

Dahlström Perssons konst förhåller sig också till arkiverande och antropologiska metoder (förutom brevduvan har han i sin konst undersökt Storsjöodjuret i Storsjön).

Den antropologiska blicken vänds emellertid ofta ”ut och in” genom att Dahlström Persson skapar ett fokus på inte bara det som betraktas, utan också på hur studieobjektet påverkar den som betraktar.

Petter Dahlström Persson är utbildad på Högskolan för Fotografi i Göteborg och på Konstfack i Stockholm. Hans konst har tidigare visats på bland annat Östersunds stadsmuseum och på Galleri Monitor i Göteborg. Han är född 1988 och är verksam i Malmö.